

REFLEXIÓ SOBRE ELS VALORS I LA RELIGIOSITAT A LA CATALUNYA ACTUAL

Josep Maria CARBONELL

La present comunicació és un extracte de l'estudi elaborat per la Fundació Joan Maragall sobre «Els valors i la religiositat a la Catalunya actual» i que molt properament serà publicat en un quadern de la col·lecció «Cristianisme i Cultura» editat per la mateixa Fundació. Aquest estudi consta de tres apartats: el primer està format per un dossier del sociòleg Joan Costa, intentant ordenar i sistematitzar els estudis sociològics apareguts recentment sobre els valors i la religiositat a Catalunya; el segon reproduceix les principals discussions que varen produir-se durant una jornada d'estudi; el tercer és un intent de síntesi sobre els valors i la religiositat a Catalunya elaborat pel Patronat de la Fundació Joan Maragall. La meua comunicació recull una part d'aquest tercer apartat de l'estudi.

I. INTRODUCCIÓ

Les propostes d'actuació que a continuació passaré a explicar se situen en el marc d'una afirmació central: la difícil inculturació del cristianisme en la modernitat, i en concret en la tecnocultura actual. Aquest desajustament entre cristianisme i societat actual es reflecteix en una forta inclinació envers la indiferència religiosa. Avui, més que mai, ens preguntem com s'ha d'emetre i de fer creïble la veu de l'Església; com s'ha de fer una presentació positiva, càlida, del cristianisme, sobre tot cara als joves i als «allunyats».

Al nostre entendre, calen postures que siguin, per una banda, d'acceptació més franca de la Modernitat, i, d'altra banda, calen paraules més clares que expressin sense reticències la situació de l'Església i la situació de la Modernitat.

Cal una franca acceptació del joc democràtic i dels autèntics valors de la modernitat. Reconèixer, assumir i potenciar tot aquest fruit positiu de la modernitat va ser el missatge de la *Gaudium et Spes*. Ara bé, reconèixer aquesta realitat, no vol dir caure en la fascinació d'alguns per als qui la imatge de la modernitat representa un ideal perfectament acabat, com si no vivís contradiccions; ja que

més que un concepte rodó és un procés que ha entrat en crisi. Com si aquesta modernitat no necessités ser batejada, «il·luminada», com totes les criatures humanes. En concret *el cristianisme es topa amb dos punts recurrents en el procés de la Modernitat, i que, en última anàlisi, afecten l'afirmació de la paternitat universal de Déu.*

El *primer* és la concepció purament economicista dels processos econòmics, tendent a fer una societat privilegiada i exclusiva dins d'un marc molt extens d'humanitat marginada.

El *segon punt* és que hi ha moments i sectors de la modernitat en els quals es pensa i es vol realitzar un món en què la hipòtesi Déu no sigui necessària. Com si Déu fos sobrer del punt de vista dels objectius de la humanitat.

Per això, volem viure a fons el cristianisme i afirmar ensems les nostres arrels greco-romanes i europees.

Volem defensar la llibertat. Aspiram a trobar un tipus de presència pública del sagrat, de Déu i de l'Església en la societat que, sense enyorament de l'estat «confessional», respecti la millor herència del «moment liberal» de la cultura europea.

Volem mantenir *la unitat del món visible i del món transcendent* amenaçada en molts moments de la nostra història.

II. PROPOSTES

Aquest diàleg és necessari de cara a un doble vessant: la maduració de la fe de molts cristians, per una banda, i l'evangelització, amb la conseqüència de l'enriquiment qualitatiu de la cultura, per l'altra.

De cara a la fluïdesa i comunicació de l'esmentat diàleg proposaríem:

1. Per part de l'Església

a) *Quant als criteris i a l'estil del diàleg entre fe i cultura*

1) *Cal una bona pedagogia de la fe*, per tal que arribin realment als destinataris el missatge i els elements doctrinals que es vulguin transmetre. No només és qüestió de llenguatge, sinó de tenir clars aquells punts relatius a la fe, a la seva celebració, a la forma de viure i de pregar i a la moral que voldríem fer arribar al poble. Per a assolir un bon resultat en aquest esforç pedagògic, cal -com s'ha dit ja en la segona part- a més del do de la fe arrelat en la intel·ligència, en l'afecte i en l'acció, una gran dosi de coratge intel·lectual, de discerniment, de llibertat

d'esperit i de consciència històrica.

Això comporta *inevitablement* el reciclatge dels anomenats agents de la pastoral.

2) *Acceptar el paper de sal de la terra i de llum del món, no pas de darrera instància de poder, en la societat actual.* Vol dir: Fer l'aprenentatge de la normalitat democràtica. Vol dir trobar el punt de presència pública normal, respectuosa i no acomplexada, en la societat pluralista.

No volem ni la intempèrie, ni el *ghetto*, ni l'antiga cristiandat, sinó les formes de vida cristiana recolzades en l'àmbit comunitari; formes de vida i valors que tenen rellevància social, ja que tenen un abast universal.

3) *Vigilar de no fer una subcultura cristiana autosuficient*, que només tingui valor intramurs de la pròpia cleda.

4) *Cal que l'Església sigui capaç d'escoltar la situació real de la gent*: tot presentant el rostre de la comunió, acollidora i acompanyant, més que no pas el d'una institució llunyana, que o bé resta massa segura d'ella mateixa, o bé se situa a la defensiva, com si estés amargada o ressentida, el que impedeix de comunicar esperança.

5) *Connectar amb la fibra religiosa de la gent, que desborda el marc confessional.* Cal superar la distància entre el gran tant per cent de gent que creu en Déu i el petit tant per cent que practica. Això suposa:

a) ensenyar a la gent a fer l'experiència de Déu a partir del que és la seva vida (la pregària i la celebració també s'han de «inculturar»);

b) presentar el cristianisme cristocèntric, més que eclesiocèntric...

c) cal una estratègia adient per a arribar al jovent i per a augmentar el nivell de cultura religiosa.

b) *Pel que fa als mitjans*

1) És essencial intensificar *la pastoral de la com-passió* i del *com-partir*, és a dir, intensificar la presència de l'Església i dels cristians al costat dels pobres, tot intercanviant amb ells la manera senzilla de viure i la forma de vida de Crist, amb l'esperança i el sentit de comunió que brolla de la fe.

2) Oferir a joves i grans els anomenats *espais de transcendència*, on la gent pogués assolir aquella dimensió contemplativa que les presses i la competitivitat de la societat nega.

Dintre l'esforç generós per a arribar al jovent, i a més dels esmentats espais de transcendència, sembla adient la promoció:

a) dels *Moviments evangelitzadors* que actualitzin els objectius de l'Església missionera: a partir de la fe pensada i viscuda en els ambients i medis on més s'hauria de «inculturar»: universitaris i obrers; professionals (i/o intel·lectuals);

b) de *centres catequètics majors i centres de formació d'adolescents i joves* que, a Barcelona ciutat i en les principals ciutats catalanes, permetessin l'acolliment

ment i formació d'un nombre notable d'adolescents i joves, que són els més afectats per «l'analfabetisme religiós». La creació d'espais càlids (entre el «club» i l'àmbit formatiu) sembla una resposta adient a l'anomenada «orfandat» de l'adolescència i joventut.

2. Per part de la Fundació Joan Maragall

La Fundació Joan Maragall pren consciència que a ella li pertoca una part en la responsabilitat de promoure la difícil inculturació de la fe en les noves circumstàncies que viu la nostra societat.

a) *Quant a l'estil:*

1) La pròpia identitat cristiana ha de presidir el diàleg de la Fundació amb les diverses instàncies culturals, per tal que mai no es perdi el clima de *racionalitat, llibertat i transcendència*, que voldríem que fos el nostre distintiu.

2) No voler mai manipular la cultura ambient en el sentit d'idealitzar-la o de menysprear-la, sinó fer-nos presents amb sentit receptiu, gratuït i constructiu, amb el llevat de l'Evangeli.

b) *Quant als mitjans :*

1) Continuar el diàleg fe i cultura a través dels mitjans que fins ara l'han propiciat: *llibres, quaderns, simposis* en què es trobin bé els professors i els alumnes universitaris... No som tant una empresa que organitza actes, com una Fundació que promou encontres i llocs de diàleg.

2) *Ajudar a formar minories intel·lectuals cristianes* a través de beques d'estudis, premis, i dels mitjans de trobament amical i de debat cultural esmentats en el paràgraf anterior.

3) *Fomentar el diàleg intercultural*, que es preveu que sigui decisiu a Catalunya entre el fi de segle actual i el començament del proper. ¿Quin tant per cent de gent d'altres cultures, d'altres religions serà present a la Catalunya del 2020? Semblantment es pot dir del diàleg intergeneracional.

No volem canviar el món des de les idees, sinó que ens reconeixem plenament arrelats en la vida. No volem erigir-nos en consciència elitista del nostre món, sinó que en formem part amb joia i amb el dolor que precedeix tot infantament. Senzillament, volem pensar i viure la fe que actua per l'amor en la societat actual, sabent que aquesta preuada arrel cristiana inclou tanmateix una sèrie d'actituds

que van del bon humor que ens dóna la confiança en Déu, fins a l'aliança, no gens *contra natura*, entre racionalitat i transcendència, entre contemplació gratuïta i acció concreta per a humanitzar l'entorn.

Tal vegada no és molt el que podem fer. Sabem, però, que si no ho defugim haurem estat fidels a la tasca de preparar el Regne que no és d'aquest món, però que cal que s'anticipi en aquest món, si volem una convivència plenament humana. Caldrà que s'anticipi, però, amb la iniciativa de Déu i amb l'esforç de tots els homes de bona voluntat.

Josep Maria CARBONELL
Fundació Joan Maragall «Cristianisme i Cultura»
Rivadeneyra, 3
08002 BARCELONA